

המצפה

דמי התימה לשנה כפוליו 1400 מ"ס.
 לרבע 350. מחיר גליון בודד 30 מ"ס.
 באוסמריה 600 כתר לשנה 150 כי לרבע.
 במשיכו-סלובקיה 100 כתר לשנה 25 כי.
 לרבע. ביוגוסלביה 120 כתר לשנה.
 ברומניה 100 ליי לשנה. 25 לרבע.
 מחיר מודעות 30 מ"ס בעד שורה
 פצרה או מקומה. מחיר כרבת מ"ס או
 חודעת אירוסין 200 מ"ס. האדרסה:
 "Hamicpe" Kraków ul. Miodowa 22

Kraków—Lwów dnia .30 września 1921.

גליון ל"ט.

הראקא—לבוב, כ"ז נאלול, פ נצנים, תרמ"א.

אל הקוראים.

הלבנות; התפלגות לאנדות והסתדרות, העומדות כצרות זו לעומת זו. כנסת ישראל נאבקה בשארית כחותיה עם נלי ים הגלות. מתאמצת להגיע אל החוף. משיטה את ידיה בפעם בפעם. לאחוז בשן סלע למען הנצל. למען שאוף אויר. למען מציא מנוחה והנה באות האנדות ועיי מעשיהן עלולה היא להרהף שוב אל המים הודונים. והכל מפני שהן אכזריות קנאה ויראות מן תקרא הנאילה עד שם אחרים. וחלוקי הדעות בהסתדרות עצמה. הקמטות והמריבות הגיעו עד לקונגרס ובה בשעה שעלינו היה דהחוכה ולדבר על שאלות קיומנו על ארץ ישראל. שנקנתה על ידי יסורים כל כך גדולים. על הצהרתו שר בלפור ועד באוריו של הנציב. על נעידת שערים והנספות רלתות בפני העולים. באמרנו. שסוף כל סוף יתעשת העם ויכיר את ערך השעה הגדולה. אשר- בירו לכבוש את ארצו. -לא בחיל ולא בכחי ויעלה כאלפיו וכרכבותיו שמה. באותה שעה הוכרחו ציריט להתעסק גם בשאלות פרטיות. אישיות. יודעים אנו. שעל ידי השפעתו של כנגדים על וילסון יצאה ההצהרה מפורשת מפי בלפור ועלינו להביר לו מובנה. וכשעה שהוא שורש וכועס. אין אנו יכולים להתיחס בשויון-נפש. כבן נאמן לעמו מלא את חובותיו לעמו וחובתו היא כללית השמט. כי אם להשאיר בתוך המחנה ולעבוד עמנו שבם אחר. ועתה לאחר שנמנר הקונגרס. הגנו עומדים לפני השאלה: אם ישוב השלום על שקומו וכד החברים יכנעו מפני הרעיון הנשגב המאחדנו וישונו לעבוד לטובת עמנו והרמוניה שלמה שוב תשרר בתוכנו. או בקשיות עורף יסלקו שוב את ידיהם ויעמדו מרחוק. הלב מהסס וכואב.

חוששים אנו גם מפני השיטות החדשות והמפלגות החדשות הצומחות ועולות אחריהן והמחוקקות בהן מתוך עקשנות נפרזה. והמשמיעות עליהן בקולי קולות, את שראו בעליל. שאין שום יסוד לשיתיהן ומה גם במרם עלתה בידנו לרכוש מה. והתכסים של צלוצל כפעמינים ושל צעקנות שלא לצורך ושלא במקומם וכזמנם גם רק הפסד. אך הן בשלהן: יקב הרין את ההר! והסיסה החדשה של לאומיות לבד ושד רתיות לבד. במה ערובניה יבלכול הרעות הכניסה לתוך המחנה. לאומיות לחוד! מה תביניה אותן המפלגות תחת המושג לאומיות? מהי הגדרתו? כלום אין הלאומיות בנויה גם היא על המסורה?

שומעים אנו את הכרוז: חנוך לאומי ו' ואנו שואלים: מירושן של המלים האלה מהו? איך לתאר את הענין? כלום על המורה לנגח את ספר הספרים את התניך ודלמד את הילד תורה חדשה. שהוציא מלבו והוה חנוך הלאומי או עליו להניד לידו. שכל הכתוב בתניך קודש קדשים הוא ועל הילד לקיים את כל חוקיו ומצוותיו. כי זהו האדם. אבל זאת לא יקרא לאומיות. כי מהו החרוש שנברר? או אודי באוסן כזה: וישתי אה נבולך! - לאומיות. שמע ישראל! - רתיות. לא תתרוש בשור וחמור יחדו! - טוסריות. ויר חשים על אויבך! - ניטוסיות. לקט שכתה ופאה! - חברתיות. כי לי הארץ! -

מחיר הניר ושכר הדפוס והפועלים וכו' מוסיפים לעלות. כלומר ערך הממון מוסיף ויורה. נסינו שני חדשים להוציא את ההוצאות היתרות מכיסנו. כדי שלא להלאות את הקוראים שוב בהרמת המחיר, אך נלאינו. לא נוכל שאת הפסד מרובה כזה ואנוסים אנו להעלות את מחיר "המצפה" בשאר העתונים.

מחיר "המצפה" מראש השנה והלאה 1400 מרין לשנה. 700 לחצי שנה. 35 לרבע שנה. גליון אחד מחירו 30 מרין. - בחוץ לארץ אין המחיר משתנה לעולם. מו"ל "המצפה".

שכר הדפסת ברכת ראש השנה או במז"ט 200 מרין.

תוכן הענינים.

שנה וברכותיה, ש. ז. יעבץ. היחס הארשי להכשרת הדור הצעיר, ישראל אפר. - מדינה ומדינה ומקריה: בקראקא. בפולין. בפוזנא. באשכנז. בהגר. ברומניה. באמריקה. - השבוע בכל העולם. הלשון של ר' וויסיל. וושא בק. לתולדות היהודים ובתי הכנסיות בקראקא. פ. ה. וועטשטיין. - עיון כספרים חדשים.

שנה וברכותיה.

תכלה שנה וקללותיה. תחל שנה וברכותיה. כך היא תפלתו של יהודי בערב ראש השנה בין השמשות. בשעה. שהשנה הישנה סניעה לסיפה ומצטרפת. להמקד השנים שקרמה ועל האופק יראו צעדי השנה החדשה.

תכלה שנה וקללותיה! הוי. מה רבו הקללות. לא עבר יום. שקללתו לא היתה מרובה מחברתה: פרעות. שחיתות. הריגות ונרשום. ביונות. קפרונים אנטישמיים. ספוגי חיופים. גרופים. עלילות. כובים ושקרים; טרעות בתוצות קריה מלאות רעל וארס. התודרים לתוך תוכה של הנפש. המרכזים את הלב והמרכאים את הרוח... עם גמר החשבונות. עם נעילת ההשוואה יוצא. סך הכל. הזה. לקיים ופנימות סבוהין. לקיים ופנימותם מביח: סודר הרעות ופרוד

המסלולים אותנו ברוח נבורתם ובמצמם. להתקומם נגד השמן הערבי. האם צדקו אותם בעלי הבטחון הנפריים, התולים את כל תקולתנו בצעירים ונכונים לותר על הדור הישן? לפי דעתי לא ולא! אין אני משיל אמנם ספק בצוננם ומצמם העו של אותם המנינים על כל שעל ושעל בארצנו וישוננו ומלטים הערצה לעמם ולקדשיו ואיני מכיל ליללה את ערכם של הצעירים בתור בני עתידנו. יודעים אנו גם כן, שבני העמים המה היסוד לכל תחית עם, שהתלהבות הילדותית היא המקור של כל יצירה. אבל דא עקא, שהעלמנו עינינו עד היום מתוך הנוער ולא דאננו להנביר את ערכם של בנינו עיי חנוך לאומי הגון — ולא הכשרנו לנו מתנה גדול של צעירים נלהבים יודעי ערך עם וחפצי אשרו, עד שאנו משתוממים פשוט למראה הפרוד המסוכן השורר בקרב חוגי הצעירים כשעת הנשמת מאויינו. מצד אחד אנו נתקלים בצעירים הגושאים בחכם סיסמאות רדיקליות ורות לספורתנו רוחנו ושהתנכרו למקור מחצבתנו ולאידיאולוגי הלאומיים. המה מלאים מליצות מצלצלות על-אדות השוין של כל המין האנושי ותקון העולם עיי הפועלים דוקא ואותן הפריות הפסיקו את כח יצירתם והחסירו מעליהם את אותה קרן-האור הלאומית, את אותו ברק-הנוער ואת אותה הרעננות הילדותית. הם הולכים קדורנית, הצערה-העולמית קנן בנפשותיהם המלאות שועקה וריקניות ואין לבם לחיי-עולם לפי ההשקפה הלאומית; ומצד אחר אנו פוגשים בצעירים מסוג אחר לנמרי, שלכם רק לאנכיות נסה. הם העמידו את עצמם תחת השפעת האליז מרקור והוא הפניע עליהם את חותמו והרעיל לנמרי את מחותיהם והם נתמלאו בשוין נפש לאידיאלי תחיתנו. ושיפת חנוך בני הנעורים עיי הסתדרות, השומרים פשטה את הרגל, לא נתנה לנו מאוסה והנה היא כאלו עברה וכמלה מן העולם ואין שם אל לב.

ומי אשם בכל אלה? לצערנו הנדול אנחנו ואנחנו. הסיסמאות הריאליות, שרכשו לעצמם מהלכים בקרב חוגי החברה, חדרו גם לתוך רחובותינו והשפיעו עלינו מרוחם והשבתו את עיקר העיקרים של עבודת התחיה — טפוח הנפש והרוח ומאום לא עשינו בכדי להרים את רוח עמנו ותורתנו. עלינו אפוא לחזור מן הדרך המתעה הזאת ולהשתדל להקדים את העבודה התרבותית הזעומה ולקיים את הפתנס התלמודי; אם רואה אדם שיסורין באין עליו ישפסם במעשיו. עלינו לבקש שימה חרשה בהגנת הדור הצעיר ואז נדרוך בצעדים בטוחים לפראת תחיתנו ועתידנו.

ישראל אפר.

מדינה ומדינה ומקריה.

בקראכא.

לחבור קהלות קראקא ופדגורוזה, מפדנורויה-כותכים דנו: בגליון ל"ז של המצפה נזכר, שהפרנס מר לבנהיים הציע בישיבת הקהל, להוסיף להשתדל בדבר ספוח קהלת פדנורויה באותה הנדולה. כי היא מחתרה במחירי השחיטה ורבים יורדים לפדנורויה לשחוט עופותיהם לנוק קראקא. זה כשנתים משתדל גשיא קהלת קראקא לפני הרשות לחבר את שתי הקהלות ולא עלתה בידו מפני סרוכ בני פדנורויה, כל שבעת אלפי היהודים האלה מותרים ברצון על הכבוד להיות חברי הקהלה הנדולה. עודם זוכרים היטב את ההספר המרובה, שהגיע להם מספוח העיר פדנורויה בקראקא הנדולה, כמה מאות בעיי עשירים נתרדלו ונהפכו לעניים, כי מפני תשלומי המכס, שהיו האכרים זקוקים לו בהכניסם יבולם העירה, היה כל המסחר הקמן עם האכרים מצטמצם בפדנורויה, שהיתה פסורה ממכס. עתה אבר כל המסחר הזה ועתה רוצים לדלדל גם את יתר הפלטה בספוח הקהלה, אמנם שכר השחיטה נמוך כס. מאשר בק. אבל היא הנותנת לסרב בספוח, כי מזה ראיה, שפדרי קהלתנו פוכים יותר, אין חסס חשוחים ואין כל

קוסמופוליטיות, ואהבת לרעך כמוך — אלטרויות, ללחם לכם את ארץ כנעני שוב לאומיות, להיות לכם לאלקים שוב דתיות וכן הלאה וכן הלאה והמורה יתחיל להתמלסס, עד כאן דתיות וזוהי בכל תעשה, עד כאן לאומיות וזוהי בקום עשה והילך המסכן לא ידע לשיח עצות בנפשו ורעיון ינקר במוחו: כל הרברים כספר אחד נאמרו ומרועה אחר נתנו ולמה לחוק אחד יש חוקף ולחוק השני אין כל חוקף והמורה, בהרנישו בדבר, אולי יתחיל בבקורת המקרא ואו הלא יהיה לנו כבר עסק עם השכלה ולא עם חנוך. רנידים אנו לשמוע, שאין ילדות לילדי ישראל ועתה יחסנו לנוול את ילדותו ומימותו בחווק יד ולהעמיס עליו עול של חקירות ולהלאותו בהגדרות שונות ולהקחות גם הרנש הלאומי הטבעי, שהביא אתו מבית אבותיו.

ועל יסוד זה יאמרו לבנות גם את הישוב החדש, חולמים אנו על מעמד של אכרים פשוטים ואין יעלה על דעתנו, אבר בלי דת? אבר, הרואה את השמש בזריתחה ובשקיעתה, אשר לפניו ישתרעו שדות בר והרי יק, אשר עיניו נשואות תמיד אל הטבע והליפותיו ומרניש את הכח הסמיר והנעלם, סבת כל הסבות ועלת כל העלות, שלבו נוסה להיותה והתפעלות ופיו מלא תפלה כל היום, בחרשו את אדמתו ובקצרו את קצירה ומן האכר הצנוע והתמים הזה נבקש התחכמות ושאלות, מה למעלה ומה למטה, מהי דתיות ומהי לאומיות? הלא את מנוחת נפשו נקבע וסר חוקף יהיה כל הימים — — — — — וכמה התנדרות תתעורר לרגל הרבר הזה, וישוב השתמשות בשתי רשויות ושוב לא יהיה מקום לאחדות — — — — — ומחשבה עולה:

מתי, מתי תחל שנה וברכותיה?

ש. ז. יעבין.

היחס האדיש להכשרת הדור-הצעיר.

כל האומר, שמיום הופעתה של הציונות במחננו נשתנו חיינו תכלית שנוי, ושהיא המביעה את הותמה על כל היותנו, אינו אלא טועה. אין לכחד אמנם בזכותיה הרבות של אותה התנועה, שמיום היותה נודרך מעמנו חושנו, נשתנו מחשבותנו, שאימותנו ומנמותנו, הבחות הנרדמים התעוררו וצרכינו החמריים והרוחניים נתרבו; הנועה בכל, הלבבות סוערים והמחות רועשים, ובכל זאת אם נביס בעינים צלתי משוחרות וחדרות על כל הנעשה והנהיה, לא נוכל למצוא קורח-דוח וספוק נפשונו על אותה התעוררות הצעקנית והאווירית, שאנו פוגשים בכל מקום ומקום. כי בעיקר הדבר הבל בעינו עומד, ואחרי כל התכניות והשאיפות, הועידות והקונגרסים, ההצעות והעצות הטובות של המומחים הרבים, החברות והפרקציות הרדיקליות השונות, הגבראות בין לילה, לא רב הוא לפי הערך הכסף, שנקבץ לקרן-הקיימת וזעום וזעום היא הסכום, שנאסף לקרן-היסוד, ואנו נסתעים פשוט למראה האדישות, שעדיין אנו פוגשים בקרב רובם הנדול של בני עמנו לשאלות התחיה והבנין, ומה מרכאים הם אותם הנגודים המרניזים בין שדרות שונות כנונע להקמת ביתנו ההרוס, מצד אחר רומנטיקה חולנית של המקשקשים בקופות הריקות ומדברים נבוהות על עתידנו אחרי קבלת הובות מהשלחן הירוק שבסן-רימה; מצד אחד בכניות נרועה ובנויה של האקטיביסטים מסוגם של בעלי הטריבונועי הלונדונית; ומצד אחר התאבנות ופסאון לבלי נבול, ותחת לבקש תרוסה רדיקלית לאותה המחלה המשונה של פרוד הלבבות והאדישות, תחת לבקש מוצא מאותו המצב הפרוע והמסוכן, אנו מסתפקים בוועידות קולניות ובריוולוציות של ניר ובתנחומים של הבל — שהנשמת הציונות במוחה, כי יש לנו צעירים נאמנים לאידיאולוגי, המוכשרים לשאת על שכמיהם את אותו משא-הכבוד של בנין עתידנו ושנינו-נורדנו, ולמיפת משמשים לנו חלוצי התחיה, המקריבים חלבם ודםם קרבן על מזבח האופה,

יבחנו וידיהם תרפינה והכל ישאר כמו שהיה. הדין שהאין מרס לסניו כל דרישותינו : זכויות אורחים נמורות. בטחון חיינו ופרנסתנו. אם יחלקו את האחוזות הנדולות כל יתחילו בשדות היהודים. שלא יכנסו אותנו לשבות שבת של 60 שעה רצופות כרי לדלדלנו. לאשר את תקנות קהלותינו ולתת להן רשות ליסד אגודת קהלות. לחתיר יסוד חברות ובתי קריאה. ליסד לנו בים כפי צרכנו ובכדל לקיים את המובטח לנו בחוקה היסודית של המדינה. המניסטר הבטיח לעיין בכל זה ולקיים. הקלוב יהודי ימסור לו עוד את דרישותינו בכתב.

ספירת העם. סכמה טעמים על היהודים לענות בספירת העם על שאצת. לשון המורשה' — עברית : א) כי בזה יכריחו שהעם היהודי הוא נוי אחר בכל העולם ואין שנוי הלשונית השמושיות משנה בזה מאומה ; העם היהודי ירש מאבותיו רק לשון אחת והיא העברית. שבה הוא משתמש לא רק בביהכ"ג. אלא גם לספרות של חוץ. לחנוך הילדים ובישוב הלאומי החדש בא"י. ב) כי כך היא האמת ; יעניק אישטיסטי אינה זו שמשתמשים בה בשוק כדבור עם העם המשול. כמו אומנאנמספראכע האוסטריית. אלא זוהי הלשון. שכל עם ירש מאבותיו. אפילו אם אינו מדבר בה בשוק ובפרט שהעברית היא גם לשון עתידנו. כמו שקבע הקונגרס הציוני. שאין להפקיד משרה צבורית אלא למי שיוודע עברית. ג) אם נכתוב. יהודית' נעלה עלינו לדא צורך את חמת העם השליש. כי הוא שונא את חורגון הנרמני ונחזק את החשה. כי רוצים אנו לנרמן את הארץ. ד) כי בלשון היהודית החזיקו פושעי ישראל ממחנה האינטרנאציונלי. השוקרים להשכיח את כל עברנו. להסיה דעתנו מכל עתיד לאומי ולבטל את היהדות בתור חטיבה מיוחדת במשפחות העמים ; בכתבנו. עברית' נכריז ונעיד על עצמנו. שאין לנו חלק בבולשיביסמוס ולא נחלה בשונאי סולין ובמחריבי העולם. כל יהודיו יהודית יענו על השאלה הלשונית — עברית.

בפונא.

חורבן קהלות עתיקות. ארצות אחרות — נמוסים אחרים. והקהלה העתיקה פונא. שהיתה נפרדת מן היהדות הפולנית ארבעה דורות. נשתנתה תכלית שנוי מקהלותינו. הרניל לראות בבתי הכנסת כפולין צבורים ריקים מתורה ומדיא ובבתי המדרש המונים נצים. אצים ורצים בלי יראת הכבוד והדרת קודש. — בראותו בסעם הראשונה את התפלה בביהכ"ג הנדול בפונא. לא יוכל התאסף מלרחוש כבוד לשארית ישראל. שנשארה עוד מן הקהלה העתיקה הזאת. היהדות האשכנזית לא משכתה להתבוללות והמשטמה העזה של הסביבה הפולנית לא כלתה אותה. המה כולם אנשים ותיקים. שומרי תורה עם דרך ארץ. לא השליכו את דרכי אבותיהם אחרי גום כיהודי אשכנז. בניס נאמנים המה לקהלת פונא הקדמונית. הנה שבת בבוקר. הצבור התאסף ומתפלל. אין זכר לקלות-ראש ולשיחה בטלה הנחונות בבתי חפלתנו. מתפלל חזן אורה מכיאליסטוק. המתפללים מזמרים עמו יחד. כי מקהלה אין מה. רוב היהודים כבר נסעו מזה עם ילדיהם. התפללות נשמעות כאלו זה היום בסעם הראשונה התפללו אותן. וכן בקריאת החזרה. הכל מקשיבים רב קשב ואין מסריע אף בהנה קל. למספיר נקרא נער בר מצוה רב הכשרון. בהנה ובהפעמה מלכתב קרא את פרשתו ואת ההפטורה. והרב ד"ר פריימאן ניליד קראקא. גדול בתורה וירא שמים) דורש דרשתו ברנש והכל מטים אוניהם. עזרת נשים מלאה מתפללות ולא רק זקנות וגם לא צעירות מקושטות בעדי עדיים כמו אצלנו. בבגדים ששונים וצניעים תבואנה הנשים להשתתף בעבודת אלקים. אחרי התפלה ילכו רבים לשעור למוד קבוע. וכל זה מה כל כך טבעי ומובן תאלי. במיהני אם יש בערינו עוד מעין זה. בית נכוח בן 4 דיוטות וכן גדול מסביב לו משמש לטישכ זקנים. יותר ממאה זקנים וזקנות מצאו מה מען וארחות המיד ברוח. לא מצאתי מוסד כזה בשום עיר בפולין. בבית הזה נמצא גם בית מדרשו של

המכונה הבורוקרטיט שבבית הקהל בקראקא. מרבים מה בנמילת חסדים ובראנה לכלכלת העניים. בחורף מחלקים מה כל מוזן לכל פושט יד חנם ובחצי המחיר. תנרים ובעים ישיגו מה מלוות על נקלח בלי שום פורמליות. מה שאין כן בקראקא. אם תבטל קהלתנו יספירו עניינו את כל אלה ומי יראנ בעדם. אין מה אף איש אחר. שיערונ להיות חבר הקהלה הקראקאית.

שמעון צ.

הכותב צודק לכאורה בטענותיו. אך בסרוב אנשי פדגוגיה ניכרת הפריטיקולריות. תאות הפרוד כעין זו של בתי התפלה הקטנים המתקיימים לבטלה לשם פרוה. אפילו אם צדקו כל הטענות הניל הנן רק צרכי יחידים. בעוד שחבור שתי הקהלות הוא צורך דכלל. להנדיד ולהאריך את ההסתדרות הנדולות. כי קהלה גדולה רבתי עם היא כה לאומי גדול ולעיע אין לנו הסתדרות אחרת כללית אלא רק הקהלות וכל מה שימעטו הקהלות הקטנות וירחב גבול הקהלה הנדולה טוב יותר לכלל ישראל בכמה דברים. המ ע ר כ ת.

בפולין.

אברהם ליב שלהוביטש. בן אביגדור

בקרלסבד מת פחאום הסופר העברי הותיק ופטרון הספרות העברית בן אביגדור בן 56 שנה. שם עולם קנה לו האיש התרוץ והשקדן הזה במוסדיו הנדולים. שיער להנדיל את הספרות העברית ולהעשירה. הוא הוא אבי המרכז הספרותי כווארשא. הן לעברית והן לזרנגן. כי לפניו לא נרסם כווארשא כל דבר חוץ מהצפירה. הוא יסד את בית הוצאת הספרים. אחיאסף' והוציא את הספרים הטובים הנודעים (כמו דברי הימים של שפיר. ספרי פרידברג. לוחות אחיאסף. תושייה והוציא את השבועון המצויר לילדים. עילם קטן' ואת השבועון היהודי הספרותי. סאלקסצייטונג' ומאתים ספרים עברים נבחרים מכל מקצועות הספרות והביבליותקה הנדולה' הידועה וספרי הלמוד לילדים ולנערים. בימי נעוריו הוציא. ספרי אגורה' מעשי ידי. מסורים קטנים. שנמכרו בזול. בימי המלחמה נספקה שקידתו והתושייה נכלעת באגודת הפרלנים ומוחים צנטרל ולא הוציא מאומה. נרמה שנואש כבר בן אביגדור מפעולות ספרותיות. אך לא כן היה. במשך ימי המלחמה צבר הון ממים מן הספרים המוכנים כאוצרו ואת ההון הזה הקריש לתכנית רבה וחשובה. שזמם לממש להאדרת הספרות בימים הקרובים. את חרשיו האחרונים בלה באמריקה. למכור את הספרים המוכנים באוצר. צנטרל' ולהתחיל עבודה חדשה פוריה. בדרכו, ששב מאמריקה. סר לקרלסבד לימי הקונגרס ושם הפתיעו המת ושם קץ לתכניתו. אפשר שאשתו העבריה ובניו ילכו בדרכו ויבצעו את אשר החל. בכל אופן זכרו לא יסוף מדברי ימי ספרותנו. את מפעליו נוכח להעריך היטב אם נשוה את מעשיו. שפעל ועשה כלי כל חזן עם מעשי המיליונר האדיר שמיכל עם כל צבא עזרכי וסופרו רבי השם והכבוד.

מתוך נמוס. ראש המניסטרים החדש פוניקובסקי הזמין את ראש הקלוב היהודי בסיים ד"ר טהאן. לדרוש מפיו את דרישות היהודים. זהו מנהג כל המניסטרים הפולנים החדשים. כולם נכונים לעשות בארץ צרקה ומשפט. לבסס את שלום המדינה על היושר הסוציאלי. אם ימצאו כל האורחים את צרכיהם וזכויותיהם. הלא בולם יהיו נאמנים למדינה וישקרו לטובתה ולאשרה. אך כאשר יתחילו להקים מחשבתם הטובה יעורו כהם רשעי המפלגות הקנאות, המדמים כי כל המדינה הפולנית ההמשית נוסדה רק לטובתם הם והמניסטרים

באמריקה.

מאות שחורות עמופות לבנים. כל האומר שבאמריקה אין זכר לנוקי המלחמה אינו אלא פיתה. כמו שבארצות המלחמה נשארנו מריינשפ. צמאים לדם. מלאי קנאה ומכשקי תרנגול לכפרה. השופכים חמתם על היהודים ועל המעוטים הלאומיים. לפי שאינם יכולים למחות, כך הם באמריקה קמו לתחיה המאות השחורות, שהיו מפילות אימתן באמצע המאה שעברה על הארצות הדרומיות ומנמתן היתה לשוכ לבטל את זכויות האזרחים, שהגחילה הממשלה לנושים המשותררים. המה קוראים לעצמם קו. קלוקס קלעני ומעמידים בני פטריוטים. שמנתם לטור את הארץ מכל. ושינאים פנימיים ולעשות משפט ברשעים, שאין יד השופטים משנתם. ביחוד עיניהם נטויות על הכושים. על היהודים ועל הקתולים. כלומר על המעוטים הלאומיים והדתיים. להשמידם ולכרותם. יש להם כבר הסתדרות אדירה נעלמה וסניפים בכל הערים ולהם בתי דין חשאיים. המוציאים משפטי מות על כל מי שנתנו עיניהם בו. כלילה יצאו נודויהם עמופי לבנים כמתים. לארוב על שנואי נפשם ולסחבם למשפטיהם. אין יודע מה טיבם ומה הפצם ואין יד המשפט מניעה עדיהם. הממשלה סובלתם. כי אין לה שום ידיעה ברורה על אדותם. אע"פ שהכל מפחדים מפניהם ובקצת מקומות אין אדם בטוח בחייו וברכושו מפניהם. ובאין ידיעות ברורות מתהלכות שמועות נעלמות על אדותם. יש אומרים. שהם חבלי שורדים ויש אומרים שהם אנטישמיים ויש להם שייכות קרובה אל אותו המיליונר פורד. שעשה לו את השמנה על היהודים לשעשוע חיוני. חידה היא: מי נותן את האמצעים להסתדרות הזו. שמצורתה פרושה על כל הארץ?

השבוע בכל העולם.

ועד אגודת העמים הכריע בדבר ליטא שלא לטובת פולין. כי קבל את הפשר של הימנע המתוקן לטובת ליטא. כי הבל ויילנא 'חובר אל מדינת ליטא, אלא שתהא לו אוטונומיה וליטא תעמוד כבדית עם פולין. ובתור מדינה הפשית עומדת ברשות עצמה לגמרי נתקבלה כבר ליטא לאגודת העמים. למרות דעת ביכ פולין. מועצת אגודת העמים מהססה בהחלעת הועד. כי סוף סוף הפולנים אזרחים ביה. חיל ולינובסקי לא ימוש מוויילנא עד שהעם יושב הארץ יכריע בעצמו על נורו. הרבר נמסר שוב לביכ פולין וליטא להתפשר. צודרינו עשו כבר את ביכ פולין היהודי אשכנזי שיעיר לעזאזל. — בבית הרושת צבעים של אנילין ומיני חמרים המיים במדינת בארן התמוצצו חמרים חרים וכל הכפר נהרס ברעש. נהרגו כאלף נפש אדם ונמחצו אלפים. גם בכר הערים הסמוכות נפלו חומות ונתצו חלונות. — בשטף מי נהר בסן אנטוניו בירת טקסאס באמריקה הצפונית נהרסו בחים ונסתף רכוש רב ונהרגו כמה מאות נפש אדם. — בפולין נשבת המניסטריון לכלכלת המדינה. — בלבוב נפתח בשבוע הזה היורד הגדול לכל העמים בשם. פאניו ווסודוני. שישתתפו בו תגרים מכל ארצות אירופה. יש בזה תועלת לקשור בריחות מסחר עם חוגן לארץ. — יסיד כזה נפתח גם בווינא. — בראשית החודש הבא תחיקר שוב הנסיעה במסעיב עד פיישלש. — מעשי ארנ מתיקרים שוב כפני רוע קציר צמר הנפן. — אינו באמריקה הצפונית המציא תחבולה להעביר כח אלקטרי בן מיליון וואלס דרך אלפי מיל. — במדינת קנטוקי באמריקה הצפונית חי זקן בן 133 שנה ושמו השון של ועודנו עובד ורואה. — הממשלות המנצחות שלחו הזהרה לממשלה האונגרית. שתפנה עד 14 יום את גליצות המערב. שנועדו לפתחן לאוסטריה. — בהיות נשיא מדינת פולין בלבוב בפתיחת היורד. ירה עליו איש אוקראיני נ' פעמים והחטיא את המטרה. המתנכל נתפש.

הנאון ר' עקיבא איגר. עוד בסאו במקומו עומד. יש כאן גם ספריה גדולה שלו. בכל יום קובעים מה שעות לתורה. אמרו לי. יש מה גם חברה מגדלי יתושים וכל הילדים שנתחנכו על ידה. נעשו אזרחים טובים ונבכרים. ובכלל עומד מה התנך על מרום נהרו. כל ילד הוא יהודי המתחנך לתורה ולדרך ארץ. במדות טובות ובידיש. שני הקצוות לא יראו ולא ימצאו בזה: חסירות קנאות וכפירה מחוצפת. התגדרות בפלסול של הלכה ועם הארצות נסה ופרועה לשמחה לא תמצאו מה. וכן אין מה מקום לאותו. התנך היהודי, ישודונו בו רבוד עברי ישירה עברית ביהר עם שנאה ובוו לכל קדשי ישראל. התנך היהודי הנהוני אצלנו לא ינדל יהודים ותיקים הנראים בקהלה העתיקה פונא. אך לצעדנו היהדות בארץ הזאת הולכה ונספה. מספר אחינו מה הולך ופוחת, בתי הכנסת מתרוקנים ועוד מעט לא ישאר שריד מן הקהלות. וזה לא מתוך אדישות ופיקת עול, כי אם מפני הגדרה. במעט ככל שבוע יחדו מן הארץ 150—200 נפש מחמת המציק. כי גדול מה הלחץ מחוץ ורבה המשמטה עד שיהודי בנינו לא ימצא את מחיתו. ישנן קהלות קטנות. שלא יהיה בהן עוד בנין לחנים הבאים. וגם העיר הראשית פונא נעזבה מעט מעט מיהודיה ועוד מעט יעמוד גם ביהיני הספואר. המקדש המעט. למכירה בפומבי ויבואו כו ורים ויהללוהו. כמו שכבר נעשה בכל ערי פולין הגדולה. יהו הורבן קהלות בשלום. בלי דם ואש ותמרות עשן. כמו במזרח. מיתת היהדות מה היא מיתה טבעית על מסחה.

ר. פ.

באשכנז.

אגודת הנלחמים. כל היהודים. שעברו בצבא אשכנז כימי המלחמה 15000 איש יסדו אגודה. לתמוך בידי נווקי המלחמה ובעלי המום. והוציאו כרוז ליהודי אשכנז. בו הם מוכיחים אותם על עשותם כמעשי האשכנזים הנצרים. מבזבזים ממונם לתענונים ולשעשועים ושוכחים את אלפי האלמנות והיתומים ובעלי המום. החיים חיי צער ומחסור. הם דורשים לחדול מהוללות וממיות ולעשות צדקה בממונם.

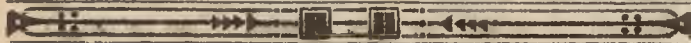
בהגר.

האונגרים תודים על הראשונות. בעיר הנדולה סגדין נעשה משתה לכבוד מניסטר. שבא שמה. כטוב לב התקף ביין נשא מדברותיו ואמר. כי בכל הרעה. שהגיעה על העם האונגרי אשמים היהודים. רוב המסובים בשמעם שקר מוזק כזה עמדו ויצאו מן הבית לאות מחאה. ממחרת בא אחד האזרחים אל ראש הקהלה והביע בשם אזרחי העיר. את צערם על רשעת המניסטר והבטיח לו. כי יושבי העיר לכם שלם עם שכניהם היהודים.

משה ווינגסלד נהרג? עתוני לבוב מודיעים. כי המחור משה ווינעונפסלד יליד מיעלעץ נסע לאבותיו היושבים במקא בארץ הגר וביום ג' לחוי נסע משם דרך בודפסט וינה וכתחנת צאנערנדרוף סחבחו לסטים מתוך הרכבת ומאו נעלמו עקבותיו. האין זה משה ווינגסלד הסופר הצבורי הלאומי שדר בשנים האחרונות בתור סוחר בקרסנא?

ברוסיה.

מהומות הרעב. פליטי רוסיה ברוניה מספרים נוראות ממהומות הרעב. שההמון הרעב שופך חמתו על ראש היהודים ביחסם להם גם את הצרה הזאת. בסביבות ארסה רוצחים האכרים את היהודים. שמונת מאות יהודים גולי ליטא. שטויטלו בימי הגרוש משם אל רוסיה הדרומית. קוראים לעזרה. לחלצם משם לפני החורף. כי כולק צפויים לולעפות רעב ולהרנה בידי שכניהם.

וּשְׂא בַעַק.

חלשתו של ר' יוויפיל.

יוויפיל המלמד הוא איש ישר, זהיר בדבורו, שלא לשקר, במלה אחת; אדם המעלה. אלא כידוע, יש לכל אדם איוו חולשה. וגם הוא לא היה נקי מזו והחלשתו של ר' יוויפיל היתה — החסירות. תמהים אתם רבותי עלי? וכי מה ענין חולשה אצל הסידות, תשאלו? אריבא, שמעו אם לא החסירות העבירה אותו על דעת אשתו ורמה אותה, ועל ידה הוציא מסיו דבר שקר, שמעולם היה זהיר כזה. לפניו היה בעל-בית הנון. אלא מכיון שנדבקה בו רוח החסירות והיה ברוך אחריה, ואורח קבוע היה אצל הצדיקי, ורק אורח ארעי בביתו, הסיח לגמרי את חובותיו לבני ביתו מדעתו, היה יושב רוב ימי השנה לפני רבו וזאת עלתה לו כדמים מרובים, ועיי זה נתרדל מקור מחיתו בביתו. חפץ אחר חסין הוציאה אשתו מן הבית לתת בעכוט, וכל כלי-הבית, שאינם הכרחיים, מכרה ככר, ועוד ימים רעים מאלה באו, עד שרעבו בני ביתו ששוט ללחם צר, או הרימה אשתו קול צעקה: רוצה, נולץ — צעקה היא — תלין, איה יראת שמים שלך? ! הבט מה שעוללת לעוללי, ראה, הנם נפוחי בסף, שחוסים, עור ועצמות, שלדים, בלי טפת דם, והכל כגללך !

או נפקחו עיניו של ר' יוויפיל וראה שבאמת אכזר הוא, עוכר שארו, ילדיו רעבים לפת לחם, וכביתו נשאר רק אריבעה בתלוי הריקים, וככל זאת לא נפל בו לבו, והוא משרלה בדברים ומנחמה. — העיקר — הוא מבאר לה — הוא הבטחון, לאו כל העתים שוות... על עניות את מתמרמה, עט שטותים; דעי לך — הוא מדבר על לכה — שהעניות אינה חיו מדה מנונה כל כך. יפה עניותא לישראל... ויש גם שהעניות מביאה לידי פרישות... התבניני? אבל אשה הדי אשה, עם קטנות המה, לך והסבר לה דברים כאלה, והיא אינה הפציה, וגם אינה מסוגלת להשיגם ולעמוד על בריים. סוף כל סוף, כשראה יוויפיל שבאו מים עד נפש, והעיקר, כשהתעמק מעט בדברי, ראה, שהפרנסה אינה מלתא וזשרתא לנבי שמיא, אלא דבר נדול, שמתן שכרה בצדה, וגם בנמרא איתא; עושה צדקה בכל עת, זה המפרנס בני ביתו, או התחשב עם הדבר הזה, וחשב איך ובמה לפרנס את בני ביתו.

בנוהג שבכולם, איש שאינו מורעו של אברהם אבינו, אם שעתו דחוקה לו, ואינו יכול לעבוד ולמצוא את מחיתו, או לפניו שת' דרכים: לפשוט יד ולקבל נדבות או למות ברעב, לא כן אצלנו, אם ספינתו של אחר נטרפה לו בים החיים, או יש לו תמיד צור אחר, אשר בו יאחו ויחיה והיא — המלמדות, האם יש יהודי, שהאומנות הזאת לא היתה אמנה בידו? אם צורבא מרבנן הוא, הרי מה טוב ונעים, והוא נעשה למלמד הנון, ואם לאו, הלא למלמד דרדקי כל יהודי, אפילו הפחות שבפחותים, מוכשר...

והי יוויפיל ראה שאין לו דרך אחת להטיב את מצבו החמרי וקבל עליו את המלמדות, בעיר אחרת, במתכון בכר עיר אחרת על פני עירו, כי קשה היה לו לשבת בכפיסה אחת עם בני ביתו ולהפגש במבטו אשתו האלמים, שמהם, נובעים צער אנוש עמוק, בלי אומר ודברים, ולשמוע לפעמים גם את תלונותיה, ולראות את הילדים השופ' שת, בשאלם ללחם — ואין, הוא בא מעט מעט להכרה, שלא כרין התנהג עם בני ביתו עד עכשו, וקבל על עצמו, שמעתה יצרך פרוטה לפרוטה, יפרה את החפצים שנתמשכנו, ישלם את החובות ויראנ לקיומו. — והחסירות מה תהא עליה? קורא תנר קול בקרבנו, — לכשירחיב... הוא מנחם את עצמו כעושה איוו הנחה לרוח שבקרבנו. וכיום כהיר אחר, אחר המסח, ציר את חבילתו ושם פעמיו

להעיר אשר שם השתכר, עברו ימים והוא חשך את נפשו מטובה; לא הוציא אף אנורה אחת, ואפילו את דמי-ראש-הודש, שקבל מן הצד, הצניע לשם פרנסה, ורק חלק מן הכסף שלח הביתה להחיות את נפשותיהם והיה מעורדם במכתבים, שאחר הזמן, אסירצההשם ישוב עם כל המזומני הביתה, ויפרס מן המצר.

והימים חולפים ועוברים, וכבר עברו ימי הקיץ הלוהטים, והימים הנוראים ממשמשים ובאים, קול שופר כבר נשמע בכל יום אחרי חסילת שחרית, והיהודים הנשקעים כל השנה כמיט שערי חומרות שומעים את קול השופר ונחים מעט מעסקיהם, ועושים היבון הנפש. ממעטים בסחורה ומיבים בתפילה, וגם כאשר יוכיח איש את בנו, יאמר אליו: הלא בשבוע הבא נקום לסליחות ואיך זה תעיו להשתובב עוד? וגם יוויפיל מוכיר לתלמידיו את ימי הסליחות הכאים; לא שישמו לבם לשוב כתשובה, אלא נעים לו להעיר, שימו פה ספורים, וכעוד ימים אחדים ישוב לביתו.

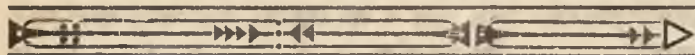
נפלא הדבר, האיש הזה, שרוב ימיו בדה מחוץ לביתו ברצונו הטוב התנענע היום למשפחתו, לב האדם מי יחקרנו. ובאחד ימי הסליחות הוציא יוויפיל את כספו מנתיקו והתחיל למנות: עשרה, עשרים, שלושים, ארבעים, חמשים, ששים, כן, ששים ריניש כסף, לא פחות ולא יותר, ובמחשבתו הוא מסלק את החובות, מודין מפני החורף הקשה, בכלובוסין ובעצים, מלביש ומנעיל את ילדיו היחפים, חובש הוא את צרורו ושוב הביתה, צר היה לו על הוצאות הדרך, והוא חושך את רמי הנסיעה והולך הנלי.

ואותו היום יום שרב היה, השמש כאילו ידעה, שעציה לעוזב את ממשלתה, התהוקה על מעמדה וסורה בתרנות רבה את קרניה החמות, לפשר את הרוחות הקרות המנשבות, ויוויפיל משרך את דרכו הלאה, מלמעלה תבער השמש ותלהב אותו, ומלמטה קורח האבק הנוער והיא עולה עליו ומכסחו.

וחבילתו? אין זאת אלא שנהפכה לנצל חול ומעיקה עליו... אך הוא הולך והולך, ומנחם את נפשו כזה, שבכל צער וצער, שהוא סוסע קרימה, הוא הולך וקרוב אל ביתו, ושם תמצא נפשי הנהלאה מנח, עץ שתול מצא על יד הדרך בקרבת השדה, וגסה, אליו מן הדרך, סרק משאו מעל שכמו וישב לפוש תחתיו, מרים הוא את עינו ופרשת דרכים לפניו: דרך אחת מביאה לעירו, והשניה לעירו של הצדיק, כמה פעמים כבר מרר ברנליו את הדרך הזו? עוד אשתקד עלה הוא, אליו בעונה זו, בשמחה, אבל היום נרמו העונות ולא יוכל עשות את הדבר הזה.

הוא אינו תוהה חיו על מעשיו הראשונים, אדרבא, אשירי למי שהיכולת בידו להוציא כסף ולסעוד על שלחן רבו, רק עכשו דחוקה לו השעה ואי אפשר לו בעוה"ר, שיתנהג כימי קדם, ויש אמנם לקנא באלה שישמעו, אותו מחר, וזכור בריתי, תענוג רוחני... התעוררות דבקות פנימית... הנפש תתמוגג סאתיקות... חבל, חבל שהוא עבשו במצב כזה, חבל, באמת...

(סוף יבא).

לתולדות היהודים ובתי הכנסת בקרבא.

מאת ס. ה. וועטשטיין.

(המשך מנלין 36).

עוד אה חשוב, קצין ופרנס, היה לרי משה פישל נשיא המנהיגים בקראקא (מלבד אחיו ר' יעקב פישל הניד, שוחטו בחכיות מסים ומכסים בכל מדינות פולין), והוא ר' יהושע ביר אפרים, שבא

ואלכסנדר, שהתנצרותו המיטה חרפה על קרוביו וביחוד על הנאונים רי פולק ורא רחלע, חתנו של אחיו ר' משה פישל, הנה עמלו לא ישרו נפשו ולבו בו והיה סורו רע, ונעשה צורר ישראל, כי יותר ממה שבנד בעמו, כנוע משפחתו, כחש באלוהיו ובעט באמונתו, עוד המיה דברי בלע ומלשינות, כתב ספרו וקטגוריה כלפי היהודים ושלה לשון אפעה בתורתם והמיר ארם צפוני על חכמיה, במשפט הנודע של ספירקורן, שונא בני עמנו ושל רייכלין, מליץ ישראל בדבר שריפת ספרי התלמוד, אם לזכרם או לחייבם ברין, עמד הוא לימן הצורד לכתב עדות שקר, מלאה שטנה ונדק נגד היהודים וספרי קדשם.

(עוד יבא).

ואחיו של מנהיג היהודים אנו רואים בכך דורו אכרסם יוזפוביץ שהמיר דתו והיה סמטורבי המלה, נציב העיר סמולנסק ושרי האוצרות ואחיו של ר' מיכאל ב"ר יוסף מכריסם, ממונה מטעם המלך זיגמונד הראשון ביום ב"ג סיבואר שנת 1514 לראש היהודים בליטא, ואח וועטשטיין, לתולדות ישראל וחמיו בפולין I ע' 1-2.

עיון בספרים חדשים.

ארץ ישראל וסוריה הדרומית. ספר המסעות. חברו עפי הזמנת חברת אקספס ארץ ישראלי ישעיה פרס בירושלם. עם שלש מסות, חמש תכניות, שתי תכניות ונס ארבע תמונות אמנותיות מאת א. מ. לילין. תרס"א. הוצאת בנימין הרץ ירושלם — ברלין — וינה.

דומה, שישנם כבר ספרים למדי לידועת ארץ ישראל בכל הלשונות וגם בעברית ועוד ספר כזה לא יעלה ולא יוריד; וכאמת הספר החדש הזה הוא תוספה חדשה, שלא היתה עוד בספרותנו. כל הספרים המצויים נתחברו רק לתכלית מדעית וספרי המסעות המצויים נכתבו כולם ע"י נצרים באופן סוביקטיבי, להנחות את הגוים הנצרים אל כל המקומות הקדושים והמסודים הצבוריים, אשר לכתות נצרות, אבל מחבריהם העלימו עיניהם מהמקומות והפרטים החשובים ליהודים בתור מולדת חדשה ובתור מקור קדמוניות לתכלית ידיעות קדמוניתנו ופרטים רבים בספרותנו העתיקה. הספר הזה ממלא בפעם הראשונה את החסרון הזה ועורך ביחוד לשמש מורה דרך מפורט בפרטי-פרטות פתיים ולעולים לא"י ע"מ להשתקע שם. כל יהודי העולה לא"י לא יוכר פעלות, מבלי להכין לו את הספר הנהדר הזה בכיסו, המצוי כבר בכל בתי מסחר הספרים ההגונים. הספר מכיל השקפה כללית על תכונותיה הטבעיות של הארץ, על יושביה לפנים והיום ומנהיגיהם ואופן חייהם, על תנאי הכלכלה ושמירת הבריאות, עצות טובות לנוסע היהודי, תולדות ישוב הארץ מימי הנענים ועד היום הזה, הקורא ימצא פה את סדרי המסע ממקום למקום וכל משידי הנסיעה, שמות כל המקומות, הישובים, ההרים, הנבעות, הנחלים, החרבות, שרידי הבנינים העתיקים שמות כל מקום ומקום בדשון הערבית (בכתב עברי; ובראש הספר כללים לקריאה ולמבטא כל מלה ומלה) ובצד כל שם מפורש שמו העברי הקדמון חכרונותינו הקשורים בו וגם קורותיו הכלליים של כל מקום. בסוף הספר יש מדון, לתרגם כל שמות בעדי החיים, הצמחים והדוממים וכל המושגים, שיש להם יחס לארצנו, בארבע לשונות: עברית, ערבית, אשכנזית ואנגלית. המסות המפורטות והנפרסות בדפוס הצבא בווינא, רשומות בשפת עבר ומבוארות גם ערבית ולועזית, וכן תכנית ירושלם החדשה והעתיקה, בכלל ערוך הספר ונדפס בהדור משוכלל, שאין למעלה ממנו, הקורא ישתומם על שפע היריעות החשובות, שנותן לנו הספר הזה הכלול בהדרג, אי אפשר לפרוט פה את הכל (הספר מכיל יותר מארבע מאות עמודים), אבל מתוכן הענינים נזכיר את קצת העושר הרב הצפון בספר; כללי קריאה בשמות ערביים, על הנסיעה בא"י, זמן הנסיעה בא"י, הכנות לנסיעה, לשמירת הבריאות בא"י, אופני

חתום שלישי בין ראשי העדה פה ביום 7 יוני 1485 (ביחד עם אחיו ר' משה פישל ועוד שני מנהיגים והם ר' יעקב ב"ר אלכסנדר הלוי ור' מרדכי בהקדיר יעקב) על האמנה, שעשו באותו יום בדסכמת כל אנשי הקהלה בדבר האיסור של התעסקות היהודים בשום מכירת סחורה לנוצרים I). ר' יהושע פישל (בשם פישל נקראו כל אחיו ע"ש אביהם ר' אפרים (פישל) והם באו לקראקא מארץ אשכנז) היה חותנו של הנ"מ דוד ב"ר יואל הכהן שפירא מקראקא, אביו של הנ"מ יצחק הכהן שפירא, ראש הישיבה פה (נשמת כאן מ"ז אלול שמי"ב), חמיו של מהרים מלובלין, שהתימר בכבודו וידגול בשמו בהרבה מקומות של ספרו (שירת מהרים מלובלין) ויחתום א"ע על תשובותיו: חתן המלך מהרי"ץ כ"ץ. ר"ד כ"ץ שפירא היה דיין נבון, דיין דת ראשונה בקראקא (כי שלש כחות דיינים היו פה בימים ההם מימי קדם ועד הזמן האחרון ודיין נבון היה ממלא מקום אכ"ד כאן) ונטה להקל בפסקי דין והוראה להלכה ולמעשה, והיה מעשה שאיזה נחור קדש בקראקא כמטבע אשה אלמנה, בתו חורנתו של הנ"מ שלמה ליברמנש ואותו ר' דוד ובנו ר' יצחק שפירא (שנתמנה אח"כ פה לריש מתיבתא שהיו שניהם, מזקני כ"ד של ק"ק קראקא נכך נותב עליהם הנ"מ יוסף כ"ץ ניסו של הרמ"א בספרו שו"ת שארית יוסף ס"י ב"ה) פסקו, כי האלמנה אינה מקודשת ואביה חורנה הנ"ל דן, כי היא ספק קידושין ואסור להבחור לקחת לו אשה אהרת עפ"י תקנת רנמיה והחיים ונרה אותם על כי העיוו להוציא משפטו מלפניהם לקולא ובכ"ז הסכימו כל גדולי הדור והדורות שלאחריהם ובתוכם הנ"מ אליעזר אשכנזי בעל מעשה ד' (שנפטר בקראקא בשנת שמו"ו) לפסק דינם, ובעל הבי"ח (שנפטר כאן בשנת ת' במאה שנה אחרי הנ"מ דוד כ"ץ שפירא) כתב על הנאון בעל שארית יוסף הנ"ל, שחלק עליהם בנדון זה: וישרו ליה מאריה' (שירת ב"ה, חרשות ס' פ"ט). ר"ד כ"ץ שפירא הלך לעולמו בקראקא הוא ואשתו מ' אוכה ציונה בערך שנת שי"ח ונזכרו בפנקס הח"ק (דף ו' ע"א) כדברים האלה: יזכור אלקים את נשמת הנאון מורינו הרב ר' דוד ב"ר יואל הכהן ז"ל וזוגתו הרבנית או"י ציונה בת החבר ר' יהושע ז"ל.

המצב הפוליטי הרע של היהודים בקראקא וקזימיר, הייה הפנימים והחיצונים המינכלים ועניני עסקיהם המצומצמים והמבויצים נרמו, כי רבים מהם ובתוכם גם מבני המשפחות רבות הערך, המירו את דתם בדת הנוצרית, בכדי שיוכלו לדור שם בכל מקום ולהתעסק בכל עניני מימ ובכל זמן (כי אתן הסחורות המינכליות, שהיו דשאים להתעסק בהן ולמכרן לנוצרים, הורשה להם רק במקומות מיוחדים ובזמנים קבועים, כגון בשוקים ובירידים וביום ג' ויום ו' ימי השוק) בכל אות נפשם ולהנות מזכות העיר ככל יושביה ואזרחיה בלי מפריע ולהניע למשרות רמות ולהשיג תואר, אצילי (כי המומיים בפולין עלו על הרוב לגדולה כזו, למעלה אצילי) ולנחול כבוד מנסכים ומלכים. אחד המומרים האלה, בני היחס והחשיבות המרובה היה סטיפן פישל, אחיו של ר' משה פישל (הותנם של הנאונים הרבנים וראשי הישיבות המפורסמים ר' יעקב פולק ור' אשר רחלע, גדולי הזמן ומאורי הגולה). הוא התנצר בתחלת שנות המאה ה"טז והמלכה אלישבע (עליואבט) אשת המלך קזימיר ניצו (שאשתו של ר' משה פישל היה ממקורבותיה) הכניסה אותו בכרית הרת החדשה, המלך יאן אלברט ואחיו החשמון פרידריך היו חייבים לו כסף ובמות המלך קבל אחיו אלכסנדר (שישב על כסאו אחריו) עליו את חובו של סך 1500 זהובים ונתן לו במתנה 400 אדמים עקב התנצרותו וצדקתו והרשה לו לקחת אותו סכום הממון ממסים ששלמו היהודים למלכות בפולין גודל ופולין קטן ורוסיה 2).

1) ראה וועטשטיין, מפנקסי מהל בקראקא ע' 1-2.
 2) Balaban, Dzieje Żydów w Krakowie i na Kazimierzu str. 42, 44, 427; Graetz, Geschichte der Juden IX S. 93.
 דוגמת המאורע של סטיפן פישל, שהתנצר והיה קרוב למלכות

המסע. תנאי הדירה והמוון. ערך המטבעות. המדות והמשקלים. תעודות המסע והמכס. וכן הלאה. כל הנוגע לסיור ולתיור. השקפה גיאוגרפית. המבנה הגיאולוגי. מראה פני הארץ ומימיה. האקלים. הצומח. החי הדוממים. מצב הכלכלה. יושבי הארץ לפנים והיום. נועם. טיבם. תרבותם ודרכיהם. בתותיהם ושבתיהם. לקורות ישוב הארץ. הישוב היהודי החדש. אחיכ באים נסיעות ותיורים בכל מקום ומקום. קורותיו, זכרונותיו וכל פרטיו אף כפר אחד וחורבה אחת אינם נעדרים. המפות והתבניות והציורים כוללים את יופי הספר, שאין אקסואלי יותר ממנו. והכל עם המלה האחרונה של החקירה והמדע והמכניקה.

השולח. הגיעו לידנו מן הירחון העברי, הנדפס בירושלם בהערכת ד"ר יוסף קלוזנר, חוברת ג' וד' וזה תוכן עניניהן: האומנות היהודית בתקופת החשמונאים, ד"ר יוסף קלוזנר. עם שקיעה (שיר). ש. בס. שכנע; מדורי הכוס, (מעשיה). אר"י מן השלומים. לצמיחת המרכזים הישראלים בתקופת הנאונים, ש. אסף. כסכני היער, מרדכי בן הלל הכהן, אין לשוב עוד (רשום). מ. ז. וולפובסקי. יונה בן אמתי (פואמה). אהרן צייטלין. רעיונות לעתיד לבא, ד"ר שמעון ברנפלד. שאלת הכסף או שאלת הכה, ד"ר יוסף קלוזנר. לבקורת הציונות, ד. קמחי. ועד המלאכות היהודיות, שלום שווארץ. קללת אלקים (מאגדת בראשית), צורי לי. עבר ובען, מאמר שלישי, ד"ר נ. סלושיץ. כמרום הרים (שירים). מ. ז. וולפובסקי. עוד נראה (רשום). חנה שפירא. באלארות, יעקב קופליביץ. הלאמת הקרקע והקנין הפרטי אליהו מונציק, סס חיים וסס מות (מרוסיה הסובייטית). יוסף חיים ברנר (זכרונות), מרדכי בן הלל הכהן. קרבנות, י. אבישב. לקראת הקונגרס הי"ב, ד"ר יוסף קלוזנר. מן הניהנם האוקראינית, הרב משה רבלסקי, ספרים חרשים.

ספריה עממית: אנגליה והאנגלים מאת ס. תורנם ועובד ע"י ס. אורחי חובי ב'. יפו תרפ"א. זוהי המחברת הרביעית של הוצאת ספריה עממית הוצאת הפועל הצעיר מתלקה למדעי הרוח והחברה.

Die Wundermänner im jüdischen Volke, ihr Leben und Treiben Dargestellt von Rabb. Dr. I. Günzig 1921 Antwerpen.

המחבר הזה, שכבר יצאו לו מוניטין בספרו החשוב האשכנזי על ר' ישראל בעשיט, ובשבעה כרכי, האשכולי ובעוד כמה ספרים ומאמרים מדעיים חשובים, קבץ עתה כל מה שנודע ושנשאר בכתב ובע"פ בקרב עמנו על כל שאר, בעלי השם ועושי הנפלאות מימי הבינים ומן העת החדשה. הוא מונה 21 אנשי סלא כאלה, מהם נודעים לכל, אלא שקבץ את החומר המפורר למקום אחד, ומהם בלתי מפורסמים כלל או ידועים רק למעטים. כל האנשים האלה הושפעו בשעתם מן הסביבה החיצונית והפנימית וגם השפיעו הרבה ועמדו תמיד במרכז היהדות הומנית וידיעת פעולותיהם, היותיהם וכל ההגרות הנקשרות בהם נחוצה יותר לחקירת דברי ימינו מידעת חיי הנאונים והסוסקים ועסקני הצבור שבבל דור. קצתם בראו פנים חדשות ליהדות והקימו תנועות רוחניות ותרבותיות. שרשומם עדיין ניכר אף בזמניהם ונשכחו לפי שלא היה לרשומי הקורות עסק בנסתרות. הלכך ממלא הספר הזה חלל ריק בדברי ימינו. ומי יתן ויתחברו ספרים באלה גם בעברית, אבל לא ברוח החסידות החדשה הצבועית והמחוקה. הם' מכיל 140 עמודים גדולים דפוס מהודר.

סרכי אבות. Sentencje ojców synagogi חרנים שלמה שפיצער מנהל ביה"ס לאזרחים בקראקא. הספר הזה הוא תרגום מסכת אבות לשפה הפולנית בשביל תלמידים, שיכירו את מוסר התלמוד ויזכירו את חורת ישראל. ראוי להמציא את המחברת הזאת לכל תלמיד בה"ס התיכונים וביתוד לניעות ולהמוטם לקרוא בו ויהי להם מושג מן התלמוד, שהם שומעים רק רע עליו כל ימיהם.

יעקב האָפֿשטעטער
מאורשים, אליל תרפ"א
פּאָדנורע (כעת בווינא)

הננו מברכים את ניסי (אחי) מר יעקב האָפֿשטעטער וכלתו מרת ליבה שענקער ואת ניסתי (אחותי) מרת זלצטא האָפֿשטעטער וחתנתה מר יחזקאל באנעט לארוסס, מויט להוריהם. אברהם כאַמכאך ואשתו — פּאָדנורע.

הננו מברכים את כל קוראינו, סופרינו וידידינו בברכת שנה טובה ובכוח'ם. מערכת, המצפה

הריני מברך את כל מכירי ומיודעי מקרוב ומרחוק בכוח'ם, בשנת ברכה ושלוש מהררי ציון. יוסף סרלברנר — ווינא.

הריני מברך בדרך זו את הורי, קרובי וחברי כרעה וביתוד את ידידי העבריות והציוניות מרות חנה והרסה שפירא. בסאנוק בשנה צלחה ומכורבה ונקים שאיפותינו הלאומיות. ישראל אָב" — מושציסקא.

ברכה כוח'ט ושנת אושר לכל קרובי ומיודעי. זושא בעק — ירוסלב.

שפע ברכות ורב טוב וכוח'ט לכל קרובי וידידי לשנה החדשה, אברהם כהנא — פּרימשלא.

כוח'ט ושנת אושר לכל קרובי ומכירי, שלום שלום לקרוב ולרחוק. ש. ז. יעביץ.

כוח'ט ושנת אושר לכל קרובי וידידי לשנה החדשה. דוב בעריש לומאנינער — פּודנאָרע.

הנני מברך את כל קרובי ומיודעי בברכת כוח'ט ומאחל להם שנת אושר. ה. ש. בלוט — יסלא.

סוכנות 'המצפה' בבלגיה היא אצל מר
S. Horowitz 4 Rue de Boey
Anwers (Belgja)

סוכנות 'המצפה' בשכונ סלוביה היא
Dr. R. Färber MORAWSKA OSTRAWA
Chelčický 7.

מנהל ומורים לבי"ס עברי תיכוני
נצרכים לביאליסטוק, התנאים טובים מאד, לפנות בדבר הפרטים אל
L. Pat Białystok Cieszyńska4. 2—3

בית מסחר הספרים של

L. Fortgang, Kraków Krakowska 33.

ספרי הוצאת שטיבל.

1200	התקופה, ערך ע"ד פרישמן, ספר ד', ה', ו', ח', ט', י' כל ספר	מרתק
150	שירי אנקריאון, תרגום שאול שטרניבוסקי	המחיר
230	איסינייה בצורים	מאת נטה, תרגום יעקב כהן
200	סואמות דרמתיות	פושקין, שמעונוביץ
125	הנסיעה בהרי הרץ	הינה
340	גבורים ועבודת גבורים	קרילי, אינהורן
300	כאש ובחרב, חלק א'	שנקביץ, פרענק
320	חלק ב'	
320	חלק ג'	
240	חלק ד'	
120	ממעמקים	וילך, פרישמן
140	מניפה של לודו וינדרמיר	וילך, טביוב
160	חשיבותה של רצינות	
130	היתה	שניצלר, יקוביץ
170	האחיות	ופרמן
110	רבי שלמה נניד	שלום אש, מ. שפירא
275	איננבורג	קלרמן, דוד צמח
190	האויב, חלק א'	הפטמן
700	שכול וכשלק, ספור	ברגר
600	היי אדם: ילדות	שלום-עליכם, ברקוביץ
600	נערות	
600	בחרות	
320	אירידיון	קרשינסקי, בן-אברם
180	מלחמה ושלום, חלק א'	טודסטוי, פרויזש
160	חלק ב'	
170	חלק ג'	
150	שניש אחיות, דרמה	ציחוב, בן-אברם
220	י"ן כריסטוף רומן רולן, ה. י"בין	
240	סן טריאוש, אדם מיצקביץ	יוסף דיכטנבוים
260	פילוסופיה של אמנות מאת הפוליט פן	
700	הדמיון היוצר, מחקר פסיכולוגי מאת ת. ריבז' ד"ר נ. טורוב	
3'0	תמונת דוריאן גרי	אוסקר וילד, ה. טביוב
700	כתבים נבחרים	סטר אלטנברג, ג. שופמן
150	מיקטוריה	קנט המסון, ס. נינובורג
100	האנלים האדמים	ס. אובנסטלדר
800	ביערות סולין, רומן	י. אפאשוו, מ. דיפסן
325	חוץ התשבי	מאת יעקב כהן, המחיר
140	הקדושים, סמסוניה	

ובעד המשלוח 5%

קמלוגים אינם נשלחים לפי שעה.

נמצא למכירה

המלון הפולני-עברי

מאת י. נוסבוים ול. דרהר.

מחירו 300 מרק מוכר. למו"ם ולמו"ם רבם הגון

Wyd. J. Nussbaum, Kraków, Miodowa 19.

סוכנות "המצפה" לרומניה הגדולה

למשלוח כסף היא בית מסחרו של

Bernard Kohn Tempelgasse 1. Czernowitz.

העמיקאליען גראס-פערקויה.

קאלאסאניום מאנטאן-וואצ'ס קארנאב-וואצ'ס, גומי-אראביקום, נינרזוין, וואסער-לאזליך און עטמלאזליך, ואמטליכע אטליך-לארבען, סיר שטאף-לארבען אין אללען לארבען, בלויה-אלץ-עמסראקט אולטראמארין, וואזעלין, וואגענע-עסטען אין בלענדאזען, שוהקרעמער שוהמאכער-וואצ'ס, מינטע, בלענדאזען א. ד. נ. עמפעהלט די פראמאקאליעערע פירמא

CHIEL TEITELBAUM

FABRYKA WYROBÓW CHEMICZNYCH,

I IMPORT ARTYKUŁÓW CHEM.

DIETŁOWSKA 49 w KRAKOWIE.

כל הקורם זכה.

מהספר **רבי אור** הכולל הקרי הלכה במשפטי הישוב המדיני בא"י, שהעיד התענינות מרובה בין כל שדרות חכמי ישראל וגדולי התורה שראוהו יש עוד לכמור מספר מועק. מחירו 150 מרק. למחברים ומ"ם בחלות ספריהם. להשיגו אצל

Landau Lwów Wesoła 4.

חידות ההגדות הנפלאות ע"ד

עשרת השבמים

ופתרון ע"פ כל המכורות ההיסטוריים וע"פ

ההגיון הפשוט. מחירו עתה 200 מרק. ע"י

„Hamicpe” Miodowa 22 Krakow.

בשדש שפות.

בעברית, פולנית וגרמנית יוכל כל אחד לבוא לידי שלמות נמורה בעזרת מכתבי ההוראה הידועים. 32 מכתבים לשפה העברית, 32 פולנית, 10 מכתבים לגרמנית. מחירם של 32 מכתבים - 2060 מרק. (פחות מקומפלט שלם לא יושלח). 10 המכתבים הגרמנים 760 מרק השפה. ספר למוד שפת עבר לבוגרים בתרגום המלים היהודית, פולנית וגרמנית, מחירו 350 מ.

לחומי רש"י 40 מ.

לכל הזמנה.

בחון לארץ מחיר 32 מכתבים 5 סרנקים שווייצרים.

להזמין בכל בתי מסחר הספויים או ע"י

S. WALKOWSKI Kraków, Miodowa 22.